

Posouzení diplomové práce Markéty Bosákové „ Porozumění čtenému textu“

Předložená diplomová práce řeší aktuální, ale také dosti náročné téma porozumění při čtení u dětí na základní škole (8.ročník). Vychází z předpokladů, že čtenářská gramotnost je jedním ze základních předpokladů studia i budoucí práce a společenského postavení lidí.

Autorka ve své teoretické části vypracovala na základě četby odborné literatury určitý model porozumění a práce s textem, se kterým dále pracuje ve vlastním výzkumu. Pro své šetření si klade důležité, dosti široce zaměřené otázky na porozumění textu u dětí (s.37-38). Zpočátku se mi zdály být tyto oblasti příliš široké vzhledem k metodologii výzkumu, ale autorka na ně odpovídá s přísnou vazbou na získaná data, lze tak jejich stanovení a řešení považovat za odpovídající.

Metody volí Markéta Bosáková následujícím způsobem. Dvěma osmým třídám jedné základní školy hromadně zadala dva odlišné subtesty převzaté z výzkumu PISA (2000). Získává tak představu o práci s textem u dětí vybraného věku, které může konfrontovat s publikovanými výsledky PISA.

Z tohoto vzorku si potom vybírá dva žáky, kteří vykazují rozdílné výsledky : první řeší test hůře nežli by odpovídalo jeho prospěchu, i když je n něj také podezření na poruchu učení, které se ovšem nepotvrzuje, druhý chlapec naopak má výsledky v testu lepší nežli odpovídá jeho prospěchu, ale má také poruchu učení. S oběma provede další zkoušky (Test rychlého čtení, Zkouška čtení Krtek, Čtení pseudoslov, Test čtení s porozuměním), které odkazují na různé problémy v oblasti čtení a práce s textem a také vede rozhovory o postupech čtení, obtížích apod. Kazuistiky těchto dvou vybraných osob tak vhodně doplňují a rozpracovávají data získaná hromadným šetřením, zejména z hlediska interpretace výsledků.

Výsledky jsou zpracovány dobře. Napřed autorka odpovídá na položené otázky, dále teoretizuje představy o problémech s porozuměním na různých rovinách, odkazuje i k otázce práce s textem ve škole a jeho podílu na školních výsledcích dětí. Důležité je i uvažování různých projevů poruch učení u dětí a jejich podoby při práci u konkrétních dětí. Závěry považují za zajímavé a otevřené k dalšímu zkoumání této aktuální problematiky.

Mám k práci také několik připomínek.

Modely práce s textem (např. mikrostruktury textu ad.) které jsou autorkou vypracovány jsou zajímavé, ale myslím, že takto komplexně nikdo vlastně nečte. Předpokládá se že člověk čte s určitým záměrem, z nějakých důvodů a potom je veden především žánrem textu. Je ovšem pravda, že školní prostředí je specifické a platí v něm i jiná pravidla, kdy mohou otázky nebo prověřování čtení zasahovat i do jiných oblastí, nežli by byly ty přirozené. Škola (zkoušení, procvičování, soutěž) je tak specifická. Klade si za cíl čtení učit, ale někdy klame právě změnami kontextu a chytáky.

S tím souvislí i použití subtestů PISA. Možná mohla autorka analyzovat také testy i z hlediska jejich vhodnosti pro měření porozumění. Zvláště text týkající se Agathy Christie se mi zdá jako problematický v původním zadání. Přirozená otázka by asi byla na hlavní myšlenku tohoto textu, jeho účel, smysl (o čem je, kam patří a proč ho číst), která ovšem chybí. Hned první otázka o dnešním názvu starověké Mezopotámie, je zavádějící, protože děti často určitě uvažovaly o svých znalostech zeměpisu, případně dějepisu, a nikoliv o odkazech v textu. Odpověď znalého zeměpisce by tak byla dokonce správnější, i když se nevyskytla (jde totiž o Irák, Sýrii a Turecko). Otázka na díla spojená s touto oblastí pak pro změnu zasahují území mnohem širší, i Egypt, (který byl předtím komplikací, chytákem) i když textově je odpověď na tuto otázku zřejmá, logicky však méně atd.

Měla jsem pocit, že autorka vedla rozhovory s dvěma vybranými chlapci také o způsobech řešení tohoto testu, což bych považovala za mimořádně zajímavé. Poskytlo by to lepší odpovědi na úvahy o tom, jak děti vlastně postupovaly. Další použité metody, a to musím uznat, však jistě tyto úvahy také posunuly a možnosti interpretace zlepšily.

Zajímalo by mě také, zda materiál viděl někdo z vyučujících, zejména učitel českého jazyka a jak reagoval.

Předložený text Markéty Bosákové splňuje nároky kladené na diplomovou práci. Považuji jej za zajímavý a hodnotím velmi dobře.

Praha 14.1.2008